

Nr 268.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående förändrade grunder för pensionering av marinens stammanskap m. m.; given Stockholms slott den 16 april 1917.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels — under förutsättning att vad nu finnes stadgat om rätt till fortfarande anställning för visst manskap vid marinen upphäves i fråga om det manskap, som efter ingången av år 1918 vinner anställning vid marinen — godkänna följande grunder för pensionering av manskapet vid flottans sjömanskår utom båtsmän samt vid kustartilleriet (marinens stammanskap), nämligen:

1.

För rätt att komma i åtnjutande av pension erfordras att hava tjänat staten under minst 20 år och uppnått en levnadsålder av 50 år.

2.

Pensionsbeloppet bestämmes efter tjänstetidens längd och utgör vid en tjänstetid av 20 år för manskap i första lönegraden 500 kronor, för manskap i andra lönegraden 400 kronor och för manskap i tredje lönegraden 350 kronor. För varje fullt tjänstår utöver 20 höjes pensionsbeloppet för manskap i första lönegraden med 20 kronor, i andra lönegraden med 15 kronor och i tredje lönegraden med 10 kronor; dock skall högsta pensionsbeloppet utgöra för manskap i första lönegraden 700 kronor, i andra lönegraden 550 kronor och i tredje lönegraden 450 kronor.

3.

Manskap, som icke i fulla två år åtnjutit avlöning i den lönegrad, som vid avskedet innehaves, erhåller den pension, som tillkommer manskap i närmast lägre lönegrad.

4.

Vad i föregående punkter är stadgat skall äga tillämpning å manskap, som vid utgången av år 1917 innehar anställning vid marinen, i den mån detsamma antingen, om 50 års ålder vid nämnda tidpunkt redan uppnåtts, inom tre månader därefter förklarar sig villigt att efter anmodan av vederbörande kårchef från tjänsten avgå, eller i annat fall senast vid uppnåendet av nämnda levnadsålder avgiver dylik förklaring; skolande i fråga om pensionering av manskap, som icke inom sålunda föreskriven tid avgiver dylik förklaring, fortfarande lända till efterrättelse vad som finnes stadgat i reglementet för pensionering av flottans och lotsverkets gemenskap den 31 oktober 1879 samt kungörelsen den 13 augusti 1909 angående förhöjning i pensioner, som från flottans pensionskassa utgå till avskadat manskap.

5.

Såsom begravningshjälp efter avliden pensionstagare äger stärbhuset bekomma ett belopp av 75 kronor.

6.

Reglementet för pensionering av flottans och lotsverkets gemenskap den 31 oktober 1879 skall, med undantag av §§ 1, 2, 3, 5 mom. 3, § 9, i vad samma paragraf handlar om begravningshjälpens belopp, § 12, i vad samma paragraf handlar om skada, samt §§ 15 och 23, fortfarande lända till efterrättelse vid pensionering av det till pension enligt dessa bestämmelser berättigade manskap.

7.

Dessa bestämmelser träda i kraft den 1 januari 1918;

dels, för bestridande av de ökade kostnader, som föranledas av de nya pensionsbestämmelserna och förhöjningen av begravningshjälpens belopp, höja det å ordinarie stat under riksstatens tionde huvudtitel uppförda förslagsanslaget till pensionering av flottans gemenskap, nu 251,300 kronor, med 22,000 kronor till 273,300 kronor;

dels ock å extra stat under riksstatens tionde huvudtitel för år 1918 anvisa ett förslagsanslag å 3,000 kronor att användas för utdelande av tillfälliga understöd åt f. d. stammanskap vid marinen (utom båtsmän) och skeppsgossar, vilka pensionerats enligt reglementet för pensionering av flottans och lotsverkets gemenskap den 31 oktober 1879, under villkor att understöd ej må tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter,

att understöd till manskap, som erhållit pension på grund av uppnådd levnads- och tjänstålder, skall utgå med 200 kronor, samt

att understöd till manskap och skeppsgossar, som erhållit pension på grund av skada eller sjukdom, ådragen under tjänstutövning, må på därom gjord ansökning och efter i varje särskilt fall verkställd prövning av behovet och dess sammanhang med den ådragna skadan eller sjukdomen beviljas, med iakttagande att pensionen och understödet icke må tillsammans överstiga det belopp, som skolat utgå såsom livränta vid tillämpning av förordningen den 18 juni 1909 angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Hans Ericson.

Utdrag av protokollet över sjöförsvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 april 1917.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LINDMAN,
Statsråden: VON SYDOW,
STENBERG,
FALK,
HAMMARSTRÖM,
MÄRTEN ERICSSON,
ÅKERMAN,
CARLESON,
HANS ERICSON,
DAHLBERG.

Departementschefen, statsrådet Hans Ericson anförde härefter:

På grund av särskilda vid 1912 års riksdag väckta motioner om förhöjning av de från Vadstena krigsmanshuskassa och flottans pensionskassa till avskedad manskap vid armén och flottan utgående underhåll och pensioner anhöll riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t, att utredning måtte verkställas, huruvida och i så fall under vilka villkor en höjning av nämnda underhåll och pensioner kunde äga rum, samt att Kungl. Maj:t därefter måtte för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Till följd härav, och jämlikt nådigt bemyndigande den 3 september 1912 uppdrog chefen för lantförsvarsdepartementet åt ledamöterna av riksdagens andra kammare regementsläkaren C. Vahlqvist och redak-

tören O. Bogren samt revisionskommisariern Chr. Stenberg att i egenkap av sakkunniga verkställa utredning och inkomma med förslag i ämnet; och enligt nådigt beslut den 12 december 1913 lämnades åt dessa sakkunniga tillika uppdrag att verkställa utredning i fråga om förbättrad pensionering jämväl av manskapet vid kustartilleriet ävensom beträffande avgångsålder för allt manskap vid marinen.

Efter det de sakkunniga den 9 december 1913 och den 20 april 1914 avgivit särskilda förslag till förbättrat underhåll för arméns indelta manskap och om höjning av pensionerna för flottans indelta manskap, vilka förslag lett till beslut av 1914 års senare riksdag om förbättringar av de till nämnda manskap utgående underhåll och pensioner, hava de sakkunniga, såsom min företrädare i ämbetet den 30 december 1916 inför Kungl. Maj:t anmält, efter slutligt fullgörande av sitt uppdrag den 8 juni 1916 avgivit ett betänkande, innefattande utredning och förslag dels beträffande skyldighet för marinens värvade manskap att vid viss levnadsålder avgå ur tjänst och dels beträffande höjning av pensionerna åt sagda manskap. I nämnda betänkande hemställdes, bland annat, att till bestridande av kostnaderna för föreslagna höjningar av pensioner och begravningshjälp till marinens värvade manskap det å ordinarie stat under tionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till pensionering av flottans gemenskap måtte höjas för år 1918 med 28,000 kronor. Såsom vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 30 december 1916 erinrades, hade i anledning av de sakkunnigas förslag infordrade yttranden avgivits av åtskilliga myndigheter och i några av dessa yttranden ifrågasatts lösning av förevarande pensionsfråga på annat sätt än de sakkunniga förordat. Då emellertid det sist avgivna yttrandet inkommit först den 16 december 1916, hade tiden icke medgivit att ägna ärendet i hela dess omfattning erforderlig granskning, men då frågan vore av den vikt att den snarast möjligt borde vinna sin lösning, syntes medel för ändamålet böra tagas i beräkning vid framställningen till riksdagen beträffande anslagsbehoven för år 1918. Med bifall till därom gjord hemställan föreslog Kungl. Maj:t i den till 1917 års riksdag avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under tionde huvudtiteln, punkten 21, att riksdagen i avvaktan på en blivande proposition angående förbättring av pensioner till marinens värvade manskap m. m. måtte beräkna en höjning av 28,000 kronor å förslagsanslaget till pensionering av flottans gemenskap.

Den 9 februari 1917 anmäldes detta ärende ånyo inför Kungl. Maj:t och anfördes därvid, att, då i en del av de i ärendet avgivna yttrandena framstälts åtskilliga erinringar vid de sakkunnigas förslag

och jämväl ifrågasatts pensioneringsfrågans lösning i helt annan ordning än vad de sakkunniga förordat, det vid förberedande granskning av förslaget inom sjöförsvarsdepartementet visat sig erforderligt att genom särskilda sakkunniga få detsamma underkastat närmare granskning i de av de hörda myndigheterna anmärkta och därmed sammanhängande hänseenden. På underdånig hemställan erhöi min företrädare därför nådigt bemyndigande att tillkalla högst fyra sakkunniga för att inom sjöförsvarsdepartementet biträda vid ytterligare granskning av frågan om förhöjning av pensionerna för marinens värvade manskap jämte därmed i samband stående frågor samt avfattande av förslag i ämnet.

Med stöd härav kallades statskommissarien friherre C. G. E. Leijonhufvud, förenämnde numera till krigsråd förordnade revisionskommissarien Stenberg, förste marinintendenten I. Neuendorff och kaptenen vid flottan A. E. O. Giron att fullgöra nämnda uppdrag.

Sedan dessa sakkunniga, vilka i det följande benämnas 1917 års sakkunniga till skillnad från de förut i denna fråga anlidade utredningsmän eller 1912 års sakkunniga, numera slutfört sitt uppdrag och framlagt förslag i ämnet, åsyftande dels överflyttning av vissa grupper från manskapskåren till underofficerskåren eller månadslönarstat och dels förbättrad pensionering av manskapet, synes mig ärendet befinna sig i det skick, att förslag rörande detsamma i vad det angår manskapspensioneringen bör kunna föreläggas riksdagen; och anhåller jag därför att nu få framlägga en redogörelse för utredningen i ärendet.

*Anställning,
avlöning m. m.*

Nu ifrågavarande manskap vid marinen utgöres av sjömanskåren (utom båtsmän) samt kustartilleriets manskap och skall enligt 1917 års stat uppgå till 5,485 man, av vilka 4,200 man tillhöra sjömanskåren och återstoden kustartilleriet. Sjömanskåren rekryteras dels genom karlskrivning av skeppsgossar och dels genom anställning medelst kontrakt för tjänstgöring under viss i kontraktet närmare bestämd tid. Sistnämnda anställningssätt gäller även för allt manskap vid kustartilleriet. Manskapet indelas i vissa tjänstegrader, nämligen underofficerskorpral, korpral och menig. I avseende å tjänstbarheten indelas de menige vid flottan i första, andra och tredje klass sjöman samt vid kustartilleriet i andra och tredje klass kustartillerist.

Avlöningen utgöres av lön och dagavlöning i fyra lönegrader å 540 kronor, 276 kronor, 180 kronor och 144 kronor för år, respektive 80 öre, 60 öre, 50 öre och 30 öre per dag; vartill komma lönetillägg, uppmuntringspenningar, inkvartering in natura eller ersättning därför,

naturaportion eller portionsersättning samt beklädnad. Sistnämnda båda förmåner oberäknade, utgöra högsta avlöningsförmånerna i första lönegraden 1,250 kronor, i andra lönegraden 910 kronor, i tredje lönegraden 600 kronor och i fjärde lönegraden 470 kronor, allt i avrundade tal. I dessa belopp ingår den högre inkvarteringsersättning, som tillkommer manskap i Stockholm och Göteborg. Portionsersättningen utgår med ett belopp, motsvarande det medelpris, som tid efter annan fastställs av vederbörande stationsbefälhavare på grund av upphandlingspriset å proviant, ökat med $\frac{1}{10}$ för tillagningen, och utgör för närvarande per dag 1 krona 18 öre vid Stockholms station och 1 krona 15 öre vid Karlskrona station eller för år räknat högst 430 kronor 70 öre. Beklädnad utgår in natura och har enligt för år 1916 fastställda medelpris å de olika i beklädnaden ingående persedlarna ett värde per år av högst 142 kronor 80 öre för underofficerskorpral och högst 137 kronor 82 öre för övrigt manskap. Förenämnda lönegrader sammanfalla icke alltid med tjänstegraderna utan äro bestämda efter tjänstetidens längd och andra av tjänstegrad mer eller mindre oberoende förhållanden.

För manskap, som karlskrivits från skeppsgossekåren, gäller en första obligatorisk tjänstgöringstid av 6 år och därutöver ytterligare viss tid för den, som åtnjutit undervisning i underofficersskola. I övrigt gäller den i anställningskontraktet angivna tjänstgöringstiden, dock att enligt § 36 mom. 3 av reglementet för marinen, del I, underofficerskorpral ävensom korpral, som uppfyllt fordringarna för befordran till underofficerskorpral, är berättigad till fortfarande anställning vid sjömanskåren, så länge han icke på grund av sjukdom blivit vid kassationsmönstring förklarad oduglig till vidare tjänstgöring eller blivit utstraffad. Vad däremot beträffar manskapet vid kustartilleriet finnes numera i gällande reglemente icke någon bestämmelse om rätt till fortfarande anställning. I ännu gällande kontrakt läser dock sådan rätt vara tillförsäkrad även kustartilleriets manskap.

Pensioneringen av nu ifrågavarande manskap sker genom flottans pensionskassa och gälla därvid fortfarande de grunder, som godkänts av riksdagen 1876 och faststälts genom reglementet den 31 oktober 1879 angående pensionering av flottans och lotsverkets gemenskap. Enligt 1909 års riksdags medgivande och kungörelsen den 13 augusti samma år kunna likväl de jämlikt nämnda reglemente utgående pensionerna i vissa fall höjas med 25 kronor, dock ej i vidare mån än att pension och pensionsförhöjning tillhopa uppgå högst till 200 kronor. Enligt 1879 års reglemente utgingo pensionerna i fyra klasser med

*Nuvarande
pensionerings-
grunder.*

från den första till den fjärde fallande belopp och beviljades dels på grund av skada eller sjukdom ådragen genom tjänsten dels ock på grund av uppnådd viss levnads- och tjänstålder. Sedan emellertid genom förordningen den 18 juni 1909 meddelats särskilda bestämmelser om ersättning i anledning av kroppsskada ådragen under militärtjänstgöring och till följd därav kostnaden för livräntor m. m. till manskap, som efter ingången av år 1910 blivit i tjänsten skadat, överflyttats å beväringmanskapets invalid- och pensionsfond, äro numera av reglementets ursprungliga föreskrifter tillämpliga å marinens manskap endast bestämmelserna om pension på grund av uppnådd levnads- och tjänstålder eller pensionsklasserna 2—4. Enligt dessa bestämmelser fordras för erhållande av pension i tredje eller fjärde klassen en levnadsålder av minst 50 år; i övrigt är tjänstaldern vid avgången, räknat från tidpunkten för anställningen, dock tidigast från 20 års ålder, bestämmande för den klass, i vilken pension får åtnjutas. Efter 40 tjänstår är manskap vid marinen berättigat till pension i andra klassen, efter 30 i tredje och efter 20 i fjärde klassen. De pensionsbelopp, som efter respektive 40, 30 och 20 års tjänst tillkomma manskap, utgöra, med inberäkning av förenämnda, i vissa fall medgivna förhöjning av högst 25 kronor, för underofficerskorpral respektive 240, 200 och 145 kronor, för korpral och 1:a klass sjöman 185, 145 och 105 kronor samt för övrigt manskap 125, 100 och 75 kronor.

1912 års sakkunniga.

1912 års sakkunniga, vilka i sitt betänkande framlagt en fullständig utredning rörande manskapets anställnings- och avlöningsförhållanden samt redogörelse för dittills framkomna förslag ifråga om avgångsålder och pensionsförbättring för manskapet, hava framhållit såsom uppenbart, att de pensionsbelopp, som tillkomme marinens manskap, vore alltför små för att bereda ens ett nödortfött livsuppehälle. Följden hade också, enligt vad de sakkunniga vidare anført, blivit den, att stationsmyndigheterna, för att ej för verklig nöd utsätta personer, som ägnat större delen av sitt liv åt kronans tjänst, av ren barmhärtighet låtit dem kvarstanna i tjänst även sedan de ej längre vore tjänstdugliga. Enligt av nämnda sakkunniga inhämtade uppgifter framginge nämligen, att av 51 man, som den 1 februari 1915 ehuru pensionsberättigade kvarstode i tjänst, icke mindre än 38 man, därav 7 underofficerskorpraler samt 31 korpraler och 1:a klass sjömän, vore otjänstbara eller ej fullt användbara till tjänst. Detta förhållande kunde icke anses vara förenligt med statens intresse, då de kostnader, som dessa kvarstående avlöning betingade, endast i ringa mån motsvarades av det arbete, de kunde utföra åt staten, vartill komme att de genom att upptaga löner i de högsta lönegraderna försämrade befodringsutsikten för det yngre manskapet och därigenom försvärade rekryteringen.

Jämte det 1912 års sakkunniga framlagt förslag om bestämmande av skyldighet för manskap att avgå ur tjänsten vid uppnådda 50 levnadsår, hava de tillika förorddat en avsevärd förbättring av pensionsförmånerna. Pensions-

beloppet borde, enligt de sakkunnigas mening, avpassas icke såsom enligt 1879 års reglemente efter innehavande tjänstegrad utan efter beloppet av innehavande fast avlöning, vartill skulle hänföras lön, lönetillägg och inkvarteringsersättning eller värdet av inkvartering in natura; pensionen skulle vara antingen hel eller avkortad; för erhållande av hel pension skulle erfordras en tjänstetid av minst 30 år; vid kortare tjänstetid, dock minst 20 år, skulle pensionen avkortas i förhållande till tjänstetidens längd; varjämte viss avkortning skulle ske även i det fall, att den fasta avlöning, som vid avgången åtnjöttes, icke innehafts i minst två år före avskedet; pensionen skulle dock icke i något fall bliva mindre än 300 kronor.

Med erinran att sammanlagda beloppet av lön, möjliga lönetillägg och inkvarteringsersättning (lägre beloppet) enligt gällande bestämmelser utgjorde för

manskap i första lönegraden:

lön	kronor	540	
lönetillägg	”	120	
inkvarteringsersättning	”	180	kronor 840

manskap i andra lönegraden:

lön	kronor	276	
lönetillägg	”	180	
inkvarteringsersättning	”	120	kronor 576

manskap i tredje lönegraden:

lön	kronor	180	
värdet av inkvartering	”	120	kronor 300

hava 1912 års sakkunniga alltså föreslagit, att pensionsbeloppen skulle bliva

i första lönegraden	högst kronor	840
i andra ”	”	576
i tredje ”	”	300.

Dessa pensioneringsgrunder skulle enligt förslaget bliva gällande även för det manskap, som fortfarande kvarstode i tjänst men överskridit 50 års ålder, dock under förutsättning att avgång ur tjänsten ägde rum inom ett år, efter det skyldighet att avgå ur tjänst vid 50 års ålder blivit stadgad.

Beträffande pensionsförbättring till redan pensionerat manskap hava 1912 års sakkunniga, med erinran att förhöjning av utgående pensionsförmåner redan beviljats för såväl arméns som flottans indelta manskap, föreslagit en höjning med 200 kronor i utgående pensioner till övrigt manskap vid marinen, som pensionerats på grund av uppnådd levnads- och tjänstålder; varemot dessa sakkunniga beträffande de pensioner, som utginge till manskap på grund av skada i tjänsten, ansett det böra ankomma på prövning i varje särskilt fall, om och i vad mån förhöjning kunde anses vara av omständigheterna påkallad.

Vidare hava 1912 års sakkunniga föreslagit, att begravningshjälp, som enligt 1879 års reglemente utgår med växlande belopp dels efter den tjänstegrad, den avlidne innehaft, och dels efter den klass, i vilken pension tilldelats honom, måtte till stärbhus efter pensionerat manskap utgå med ett för alla

lika belopp av 75 kronor, motsvarande vad enligt 1909 års förordning angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, i begravningshjälp tillkommer stårbus efter på grund av skada avliden staminställd vid marinen.

1912 års sakkunniga föreslogo alltså, att bestämmelser skulle utfärdas därom,

att marinens värvade manskap ej må kvarstå i tjänst längre än till uppnådda 50 levnadsår;

att till sådant marinens värvade manskap, som uppnått 50 levnadsår och en tjänstetid av minst 30 år samt under de två sista åren närmast före avskedet innehaft samma löneförmåner, skall utgå hel pension ävensom att denna pension bestämmes till ett belopp, som motsvarar manskapets vid avskedet innehavande lön, lönetillägg och inkvarteringsersättning eller värdet av inkvartering in natura;

att till sådant marinens värvade manskap, som uppnått 50 levnadsår och en tjänstetid av minst 20 men ej 30 år, skall utgå avkortad pension, ävensom att denna bestämmes till ett belopp, motsvarande i föregående punkt nämnda löneförmåner, minskat med en trettiondedel för varje år, varmed tjänstetiden understiger de för hel pension stadgade trettio tjänståren;

att pension till sådant marinens värvade manskap, som vid avskedet ej innehaft då utgående löneförmåner under minst 2 år, skall utgå med en femtedel av sammanlagda beloppet utav de härövan nämnda löneförmånerna, som åtnjutits under de fem närmaste åren före avskedet;

att härövan föreslagen hel eller avkortad pension jämväl skall utgå till sådant marinens värvade manskap, som redan nu uppnått 50 levnadsår och en tjänstetid av minst 20 år, under förutsättning att avgång ur tjänsten äger rum inom ett år, efter det skyldighet att avgå ur tjänst vid 50 års ålder blivit stadgad;

att nu utgående pension, som tilldelats marinens värvade manskap på grund av uppnådd levnads- och tjänstålder, skall höjas med 200 kronor;

att nu utgående pension, som tilldelats marinens värvade manskap på grund av skada ådragen under tjänstutövning, må, efter av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall verkställd prövning av behovet och dess sammanhang med den ådragna skadan, kunna höjas, dock ej till högre belopp än som skolat utgå jämlikt förordningen den 18 juni 1909 angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring; samt

att såsom begravningshjälp efter marinens pensionerade värvade manskap skall utgå ett belopp av 75 kronor.

Efter försäkringsteknisk utredning har beräknats, att genomförandet av nämnda förslag skulle medföra en kostnadsökning för första året, 1918, av 28,000 kronor samt att ökningen i kostnad därefter skulle småningom stiga för att år 1955 och därefter för framtiden stanna vid ett årligt belopp av 72,000 kronor.

Slutligen hava 1912 års sakkunniga såsom särskilda önskemål framhållit, dels att beträffande marinens ifrågavarande manskap borde sörjas för pensionering icke blott av befattningshavarna själva utan även av deras efterlämnade änkor och barn, dels ock att underofficerskorpralerna, vilka i regeln gjorde underofficerstjänst och i stat sammanfördes med underofficerarne men enligt gällande bestämmelser hänfördes till manskap och bure manskaps uniform,

mätte erhålla underofficers grad och militärt likställas med sergeant av 2:a klass vid armén.

Över de sakkunnigas förslag hava infordrade utlåtanden avgivits dels av chefen för marininstaben i samråd med chefen för kustartilleriet, dels av marinförvaltningen, som därvid överlämnat yttranden i ärendet av stationsbefälhavarna m. fl. och cheferna för kustartilleriet tillhörande regementen och kårer m. fl., dels av direktionen över flottans pensionskassa, dels ock av statskontoret.

Myndigheternas utlåtanden.

I samtliga dessa utlåtanden har framhållits behovet av väsentlig förbättring av pensionerna för ifrågavarande manskap, och från de militära myndigheternas sida har icke någon erinran framställts varken i fråga om den föreslagna avgångsåldern eller mot vad som föreslagits beträffande pensioneringen.

Direktionen över flottans pensionskassa har emellertid i fråga om nu utgående pensioner till f. d. manskap vid marinen framhållit, att förhöjning borde beviljas icke blott, såsom 1912 års sakkunniga föreslagit, av pension, som tilldelats på grund av uppnådd levnads- och tjänstålder, utan även av pension på grund av skada eller sjukdom, ådragen under tjänstutövning.

Statskontoret har anfört, att beträffande denna pensioneringsfråga den egendomliga omständigheten ådragit sig ämbetsverkets särskilda uppmärksamhet, att det icke vore hela den kår, som bildades av marinens värvade manskap, eller ens en större del av densamma, som vore avsedd att pensioneras på föreslaget sätt. Från denna kår rekryterades underofficerskåren; och de till underofficers grad sålunda befordrade förvärvade delaktighet i flottans pensionskassa och därigenom ordnades pensioneringen såväl för dem själva som för deras familjer i enlighet med i dessa avseenden i kassans reglementen stadgade grunder. Större delen av det manskap, som icke vunne sådan befordran, avlägsnades ur kåren vid kontraktstidens utgång, då man icke hade användning för ett större antal till mera framskriden ålder kommet manskap. Endast en jämförelsevis obetydlig del, 100 å 125 man, vilka ansetts erforderliga för vissa särskilda befattningar vid marinen, vilka medförde större ansvar och krävde mera mognat omdöme, kvarhölls i manskapskåren, och blott för denna del skulle den föreslagna pensioneringen komma att gälla. Med hänsyn därtill och med erinran tillika, att de sakkunniga framhållit såsom önskemål, dels att det bleve beträffande marinens värvade manskap sört även för pensionering av ånkor och barn, dels ock att underofficerskorpralerna vid marinen erhöle underofficersgrad i likhet med sergeant av 2:a klass vid armén, ville statskontoret ifrågasätta, huruvida icke denna pensioneringsfråga skulle på lämpligaste sätt erhålla sin lösning därigenom, att — även om icke hela gruppen av underofficerskorpraler befundes böra erhålla underofficers grad — åtminstone de, som kvarhölls i tjänst för fyllande av berörda mera krävande befattningar vid marinen, befordrades till underofficers grad under lämplig benämning, en del måhända i fast anställning såsom månadslönare på stat. De skulle då bliva

delaktiga i flottans pensionskassa, varigenom såväl deras egen pensionering som familjepensioneringen bleve ordnad såsom för övriga underofficerare med vederlikar; och några särskilda bestämmelser om pensionering av marinens värvade manskap skulle då icke erfordras, lika litet som några dylika bestämmelser beträffande arméns värvade manskap ansetts behöfliga. Det skulle nämligen då vid marinen icke i manskapsgrad kvarhållas några av äldre årsklasser än vid armén, i det att bestämmelsen om rätt för visst manskap att kvarstå skulle upphävas. Om pensioneringen befunnas kunna ordnas på detta sätt, syntes det enligt statskontorets mening böra tagas i övervägande, huruvida tillräckliga skäl föreläge att bestämma avgångsåldern till 50 år för samtliga dessa nya delägare i flottans pensionskassa eller om icke en del av dem med hänsyn till tjänstgöringens beskaffenhet lämpligen skulle kunna och, till kostnadernas begränsning, böra kvarstå i tjänst betydligt längre.

Marinförvaltningen, som tagit del av statskontorets utlåtande, har ansett, att vad statskontoret föreslagit beträffande pensionsfrågans lösning genom uppflyttning av underofficerskorpraler till underofficers grad vore beaktansvärt samt att utredning i sådan riktning syntes böra ävägbringas.

1917 års sakkunniga.

1917 års sakkunniga, vilka såsom förut nämnts tillkallats för att i anledning av myndigheternas yttranden biträda vid ytterligare granskning av frågan om förhöjning av pensionerna för marinens manskap jämte därmed i samband stående frågor, hava uti sitt i ärendet avgivna utlåtande anfört följande:

Det manskap vid marinen, för vilket 1912 års sakkunniga föreslagit förbättrad pensionering, har av dem betecknats såsom marinens 'värvade' manskap till skillnad från det indelta manskapet, båtsmännen; därvid de sakkunniga jämväl erinrat, att en stor del av detta manskap, nämligen de karlskrivna, icke är att anse såsom i egentlig mening värvat manskap. Då emellertid denna benämning varken är i gällande reglemente fastställd eller eljest allmänt antagen samt icke heller — såsom av chefen för underofficers- och sjömanskårerna i Karlskrona uti hans yttrande i ärendet framhållits — kan anses fullt lämplig i fråga om en kår, som till väsentlig del består av karlskrivet manskap, hålla vi före, att den sålunda upptagna benämningen bör undvikas. Då detta manskap jämte den obetydliga, snart försvinnande återstoden av det indelta manskapet eller båtsmännen utgör marinens stam av manskapsgrad, anse vi för vår del, att ifrågavarande manskap lämpligen bör benämnas 'marinens stammanskap' med tillägg av orden 'utom båtsmän', där sådant för tydlighetens skull kan anses erforderligt.

Detta manskap indelas i underofficerskorpraler, korpraler och meniga. En stor del av manskapet, tillhörande första gruppen, underofficerskorpraler, gör i regel underofficerstjänst, såsom av 1912 års sakkunniga även framhållits. Med hänsyn till detta förhållande och till angelägenheten av att genom förbättrade befodringsutsikter underlätta rekryteringen måste det, såsom också framhållits såväl i förenämnda betänkande som i vissa av de däröver avgivna yttrandena, framstå såsom ett önskemål, att vid marinen inrättas en ny lägre

underofficersgrad, motsvarande den underofficersgrad vid armén, som omfattar sergeanter av 2:a klass. Till en sådan ny underofficersgrad skulle i mån av ledighet befordras underofficerskorpral, som i sådan egenskap med goda vitsord tjänstgjort under viss tid. Denna organisationsfråga är emellertid icke föremål för den utredning, som anförtrotts åt oss; men nämnda förhållande giver stöd åt vår uppfattning att från organisationens synpunkt icke finnes något att erinra mot att, på sätt statskontoret ifrågasatt, pensioneringen ordnas genom att vissa manskapsbeställningar förändras till befattningar med delaktighet i flottans pensionskassa. Härigenom skulle beträffande den jämförelsevis fåtaliga personal, som för bestridande av nämnda manskapsbeställningar kvarhållas i tjänst så länge, att pensionering över huvudtaget kan ifrågakomma, pensionering såväl för dem själva som för deras efterlämnade familjer bliva på önskvärt sätt ordnad.

Vi anse oss därför kunna förorda, att denna pensioneringsfråga löses på sätt statskontoret ifrågasatt.

En del av de befattningar, vilkas innehavare sålunda enligt förslaget skulle uppflyttas till underofficerare eller deras vederlikar, är av beskaffenhet att medföra utövande av visst förmanskap över militär personal, såsom vissa befattningar i kasern- och kompanitjänst med åliggande att upprätthålla ordning i läsrum m. m., under det att andra mera äro att hänföra till civilmilitära befattningar, exempelvis anställning såsom förrådsmän och eldare i kasern-tjänst eller vid sjöreserven samt i synnerhet såsom hovmästare och kockar.

Huvudsakligen för de förra befattningarna, vilka nu i regel innehavas av underofficerskorpraler, synes böra inrättas en ny lägre underofficersgrad och dit från manskapskåren överflyttas ett erforderligt antal befattningshavare under benämning av underofficer av 3:e graden.

Då i detta sammanhang icke synes kunna bliva fråga om någon löne-reglering i egentlig mening, torde avlöningen för sådan underofficer icke böra avsevärt överstiga vad en underofficerskorpral nu högst åtnjuter i avlöning. Vidare synes densamma böra till sina olika beståndsdelar avpassas i enlighet med vad som nu gäller i fråga om avlöningsförmåner för redan befintliga underofficersgrader vid flottan och kustartilleriet. Såsom förut nämnts är underofficerskorpral vid marinen i åtnjutande av en högsta avlöning av omkring 1,250 kronor; vartill komma dels värdet av beklädnad, högst 142 kronor 80 öre, dels ock naturaportion eller ersättning därför, med nuvarande höga medelpris utgörande omkring 430 kronor, så att högsta sammanlagda avlöningsförmånerna utgöra omkring 1,820 kronor. Lägst belöpa sig avlöningsförmånerna till omkring 1,750 kronor, beroende på lägre belopp av inkvarteringsersättning och värde av beklädnad. På grund härav och med hänsyn jämväl till den avlöning, som tillkommer sergeant av 2:a klass vid armén, synes det oss, att vid flottan anställd underofficer av 3:e graden avlöningsförmåner böra bestämmas till: lön 660 kronor, dagavlöning, beräknad efter 1 krona 20 öre för dag, 438 kronor, inkvarteringsersättning lägst 180 kronor och högst (i Stockholm och Göteborg) 240 kronor, ersättning för ved och lyse 100 kronor, beklädnadsersättning 200 kronor eller tillhopa lägst 1,578 kronor och högst 1,638 kronor. Då härtill skulle komma naturaportion eller ersättning därför med det för underofficer

fastställda belopp av 62 öre för dag eller alltså för år räknat 226 kronor 30 öre, skulle sammanlagda avlöningsförmånerna utgöra lägst 1,804 kronor 30 öre och högst 1,864 kronor 30 öre.

Ökningen i jämförelse med underofficerskorprals avlöning är betingad därav, att vederbörande såsom underofficer har att i olikhet mot underofficerskorpral erlägga avgifter för egen pensionering.

Så avpassad som vi föreslagit skulle avlöningen enligt gällande pensioneringsgrunder föranleda, att dess innehavare efter avgång ur tjänsten vid 55 levnads- och 30 tjänstår skulle komma i åtnjutande av pension å 792 kronor, motsvarande lönen ökad med 20 procent. Varken i fråga om pensioneringsgrunder eller beträffande avgångsålder anse vi oss böra för den nya underofficersgraden ifrågasätta någon ändring i vad som nu för underofficerare vid marinen gäller i dessa avseenden. Enligt vad vi hava oss bekant föreligga visserligen förslag till det militära pensionsväsendets omorganisation, innefattande bland annat ändrad avgångsålder för underofficerare vid marinen ävensom ändrad beräkning av pensionsbelopp för militära tjänstinnehavare i allmänhet; men då dessa förslag ännu icke blivit slutligen prövade, hava vi ansett oss icke kunna i detta sammanhang taga någon hänsyn till desamma. Det pensionsbelopp, som sålunda av oss föreslagits för underofficer av 3:e graden vid flottan, överensstämmer i det närmaste med det belopp av 780 kronor, som i sådant avseende tillkommer sergeant av 2:a klass vid armén.

Underofficer av 3:e graden vid kustartilleriet bör givetvis åtnjuta enahanda sammanlagd avlöning, som ovan föreslagits för motsvarande befattningshavare vid flottan. Då emellertid underofficer vid kustartilleriet nu icke åtnjuter beklädnadsersättning, bör lönen i stället ökas med motsvarande belopp, såsom äger rum i fråga om avlöningen i nu befintliga underofficersgrader vid kustartilleriet, och alltså utgöra 860 kronor. För att icke till följd härav pensionen för underofficer av 3:e graden vid kustartilleriet enligt gällande pensioneringsgrunder skall bliva högre än den pension, som enligt vårt förslag skall tillkomma hans vederlike vid flottan, torde böra föreskrivas, att den underofficer av 3:e graden vid kustartilleriet tillkommande pensionsförmån skall motsvara vad i sådant avseende tillkommer underofficer av 3:e graden vid flottan.

För befordran till underofficer av 3:e graden vid marinen bör fordras väl vitsordad tjänstgöring under viss tid, exempelvis 4 år, såsom underofficerskorpral,

Åtskilliga av de befattningar, varom här är fråga, äro såsom ovan nämnts av beskaffenhet att närmast kunna hänföras till civilmilitära sysslor; och med hänsyn härtill anse vi lämpligt, att för dessa befattningar upprättas särskilda månadslönarstater vid flottan och vid kustartilleriet. Inom dessa stater måste emellertid med hänsyn till föreliggande förhållanden inrättas mer än en lönegrad. Enligt gällande bestämmelser angående staten för flottans underofficerskår må underofficers av 2:a graden löneförmåner utgå till högst 10 kockar eller hovmästare, korpraler, som visat framstående skicklighet i egen yrkesgren; och vad av det härför erforderliga medelsbelopp är odisponerat må användas för att tilldela kockar och hovmästare, korpraler, avlöning i sjömanskårens första lönegrad utöver antalet löner enligt stat för samma lönegrad, dock att antalet härigenom avlönade kockar och hov-

mästare i sjömanskårens första lönegrad ej må överstiga antalet av de för ändamålet disponibla underofficerslöner. För närvarande utgår underofficers av 2:a graden avlöning åt 6 kockar eller hovmästare, därav 5 i Karlskrona och 1 i Stockholm. Då av ifrågavarande 10 underofficerslöner de 4 övriga innehavas av underofficerare på stat, torde för närvarande endast 6 av dessa underofficerslöner böra överflyttas till den nya månadslönarstaten vid flottan och där upptagas såsom tillkommande månadslönare av 1:a graden. Den fasta lönen i denna grad torde böra upptagas för 5 månadslönare till 2,150 kronor och för 1 månadslönare till 2,210 kronor.

Såsom månadslönare av 2:a graden synas böra i staten uppföras innehavarna av de befattningar, som anses kräva genomgången utbildning, motsvarande den, som erfordras för befordran till underofficerskorpral. Dessa befattningar, vartill torde böra hänföras exempelvis anställning såsom maskinist vid kasern eller verkstad, biträdande sjukvårdare m. m., böra vara förenade med en avlöning motsvarande den, vi föreslagit för underofficer av 3:e graden. Avlöningen skulle alltså uppgå till avrundat belopp av lägst 1,800 kronor och högst 1,860 kronor.

Några av de befattningar, vilka böra uppföras å månadslönarstat, äro emellertid av den beskaffenhet, att de väl kräva ett mera mognat omdöme och stadgad ansvars känsla, men däremot icke anses med nödvändighet förutsätta genomgången sådan utbildning, som nyss nämnts, utan enligt hittills vunnen erfarenhet lämpligen kunnat utan avseende å högre utbildning anförtros åt manskap, som visat stadga och lämplighet för sådan befattning; och dessa befattningar, vartill kunna hänföras anställning såsom eldare, förrådsmän m. m., böra enligt vår mening i staten upptagas såsom månadslönarbefattningar av 3:e graden med fast lön till belopp, som vi anse skäligen böra bestämmas till lägst 1,500 kronor och högst 1,560 kronor.

Av det anförda framgår vad som enligt vår uppfattning bör uppställas såsom kompetensfordringar för befordran till de olika graderna inom månadslönarstaterna.

Beträffande månadslönares pensionering vilja vi förorda, att månadslönare av 1:a graden må i pensionsavseende likställas med underofficer av 2:a graden och månadslönare av 2:a graden med underofficer av 3:e graden samt att för månadslönare av 3:e graden må bestämmas ett pensionsbelopp av 750 kronor.

Enligt nu gällande pensioneringsgrunder skulle dessa månadslönare bliva berättigade till pension vid uppnådda 55 levnads- och 30 tjänstår; och däremot torde icke vara något att erinra. Men då med hänsyn till befattningarnas beskaffenhet månadslönarna synas i många fall kunna med fördel användas i tjänst vida längre än till nämnda levnadsålder, torde det icke vara skäl att stadga skyldighet att vid uppnåendet av sagda ålder avgå ur tjänsten; utan enligt vår mening bör det ordnas på sådant sätt, att månadslönare väl är berättigad till pension vid uppnådd ålder av 55 levnads- och 30 tjänstår men likväl, efter vederbörande kårchefs förslag, kan erhålla tillstånd att tillsvidare kvarstå i tjänst, dock ej längre än till fyllda 65 levnadsår.

Enligt uppgifter, som genom marinstaben införskaffats från stationsbefälhavarna vid flottans stationer och chefen för kustartilleriet och som ställts till

vårt förfogande, synes antalet befattningar, som lämpa sig för äldre personal, utgöra: vid flottans station i Karlskrona 67, vid flottans station i Stockholm 55 och vid kustartilleriet ej mindre än 192. Av sistnämnda antal befattningar har dock endast beträffande 91 framhållits såsom önskvärt, att äldre personal användes. Vid sådant förhållande och ehuru det förefaller i viss mån tveksamt, huruvida hela det uppgivna antalet befattningar är av beskaffenhet att böra i nu förevarande hänseende medräknas, hava vi med ledning av berörda uppgifter och med tillägg av de 6 hovmästare eller kockar, vilka enligt vad förut nämnts åtnjuta underofficers av 2:a graden avlöning, ansett oss böra beräkna, att antalet befattningar, som med tillämpning av vårt förslag skulle från manskapskåren överflyttas till en ny lägre underofficersgrad och till nya månadslönarstater, skulle utgöra 219. Av dessa befattningar synas, såvitt av nu föreliggande uppgifter kan bedömas, 30 böra överflyttas till den nya underofficersgraden och återstående 189 bliva månadslönarbefattningar, därav 6 av 1:a graden, 87 av 2:a graden och 96 av 3:e graden.

Därest, såsom vi föreslagit, dels en ny underofficersgrad och dels månadslönarbefattningar med lön på stat upprättas i stället för de nuvarande manskapssysslor, för vilka marinen hittills i tjänst kvarhållit äldre beprövat manskap, synes det oss, som om det skulle bliva på tillfredsställande sätt ordnat för pensionering av de befattningshavare, vilka åsyftas med 1912 års sakkunnigas förslag till pensioneringsgrunder för marinens så kallade värvade manskap. I framtiden skulle icke vid marinen vidare förekomma någon manskapspensionering på grund av uppnådd levnads- och tjänstålder. Om, såsom vi vilja förorda, nu gällande rätt för visst manskap till fortfarande anställning upphäves, skulle nämligen i manskaps grad icke någon kvarhållas så länge, att pensionering kan ifrågakomma; i regel skulle avgång ur tjänsten äga rum före uppnådd ålder av 35 år. Visserligen kan enligt gällande bestämmelser första anställning vid ekonomi-, maskin- eller hantverksavdelningarna under vissa förutsättningar erhållas intill 35 års ålder; men sådant äger endast undantagsvis rum och den sålunda antagne torde redan vid antagningen besitta sådan utbildning, att han, om han eljest befinnes lämplig för tjänsten, inom jämförelsevis få år befordras till underofficer. I varje fall lärer han icke komma att någon längre tid kvarstå i manskapskåren.

I detta sammanhang vilja vi erinra därom, att till innevarande års riksdag gjorts framställning om medel till beredande av avskedspremier och civilanställning för manskap, som under någon längre tid tjänat vid marinen; och vid bifall härtill torde det få anses bliva i tillbörlig mån sört för någon ersättning åt dem, som genom lång tjänstetid i manskapskåren gjort sig därav förtjänta.

Men för den nuvarande manskapsgenerationen, i den mån densamma i tjänsten kvarstår utan att befordras till underofficersgrad eller därmed likställd befattning, erfordras dock fortfarande bestämmelser om rätt till pension, enär en stor del av detta manskap enligt nu gällande bestämmelser vunnit rätt till fortfarande anställning och alltså icke kan annat än under vissa förutsättningar entledigas. Och även den övriga delen av nuvarande manskap har antagits i tjänst med utsikt att under vissa villkor vinna rätt till fortfarande anställning.

Denna rätt synes därför icke böra borttagas för någon, som nu tillhör ifrågasvarande manskap.

Enligt 1879 års reglemente, såvitt det ännu är gällande, d. v. s. innefattar bestämmelser om pension på grund av uppnådd levnads- och tjänstålder, åger manskap vid marinen, som uppnått en levnadsålder av 50 år, erhålla pensioner i tre klasser allt efter uppnådd tjänstålder av 40, 30 eller 20 år med följande belopp, däri inberäknad den enligt kungörelsen den 13 augusti 1909 i vissa fall medgivna pensionsförhöjningen, nämligen:

underofficerskorpral, respektive	240—200—145 kronor
korpral, respektive	185—145—105 ”
övrigt manskap, respektive.....	125—100—75 ”

Att dessa nu gällande pensionsbelopp äro alldeles otillräckliga, därom råder fullständig enighet såväl hos 1912 års sakkunniga som bland de myndigheter, vilka hörts i ärendet. Den omständigheten att marinens myndigheter med hänsyn till de otillräckliga pensionsbeloppen nödgats i stor utsträckning bibehålla i tjänst pensionsberättigat manskap, ehuru det icke längre är tjänstdugligt, måste anses otvetydigt ådagalägga, att det numera icke kan anses vara på ett tillfredsställande sätt ordnat för manskapspensioneringen genom bestämmelserna i 1879 års reglemente. En pensionsreglering för det nu i tjänst varande, redan pensionsberättigade manskapet, men även eventuellt gällande för det övriga manskap, som kommit i tjänst innan sådan reglering träder i kraft, måste därför enligt vår mening anses vara högeligen av behovet påkallad.

Såsom förut nämnts hava 1912 års sakkunniga, som ville bibehålla bestämmelsen om 50 levnadsår såsom pensionsålder och tillika införa skyldighet för manskapet att vid nämnda ålder avgå ur tjänst, ansett, att pensionsbeloppen icke borde såsom enligt 1879 års reglemente göras beroende av innehavande tjänstegrad, utan i stället bestämmas efter innehavande lönegrad och utgå med ett högsta belopp vid uppnådda 30 tjänstår ävensom vid mindre antal tjänstår, dock minst 20, minskas i förhållande till det mindre antalet tjänstår. I likhet med nämnda sakkunniga finna även vi lämpligt att lägga lönegraden i stället för tjänstegraden till grund för pensionsbeloppet; och anse vi oss böra förorda antagande av ett dylikt pensioneringssystem, ehuru något förenklat. Vad däremot beträffar pensionsbeloppen finna vi oss icke kunna fullt ansluta oss till vad 1912 års sakkunniga föreslagit. Marinens stammanskap synes på grund av sin utbildning med fog kunna anses intaga en mellanställning mellan å ena sidan underofficerskåren vid marinen och å den andra marinens daglönarkår; och med hänsyn härtill torde förmenande exempelvis pensionen för manskap i högsta lönegraden visserligen böra överstiga vad som i pension kan högst tillkomma förman tillhörande daglönarkåren, men däremot icke uppgå till det belopp, som tillkommer en underofficer. Av denna vår uppfattning följer, att, då vi förordat en pension av 792 kronor för underofficer av 3:e graden samt den underofficer av lagsta graden vid armén tillkommande pensionen utgör 780 kronor, vi icke kunna tillstyrka, att manskapspensionen i högsta lönegraden må kunna såsom förenämnda sakkunniga föreslagit uppgå till 840 kronor. Till nämnda belopp hava 1912 års sakkunniga kommit genom att enligt den militära pensionskommitténs förslag i pensionsunderlaget inräkna, förutom lön och lönetillägg, jämväl

inkvarteringsersättningen med det lägre av de i sådant avseende utgående beloppen. Men då nämnda kommittéförslag ännu icke blivit slutligen prövat och alltså icke kommit till tillämpning ens på dem, för vilka det var avsett, eller officerare, underofficerare och vederlikar, synes än mindre anledning föreligga att redan nu ifråga om manskapspensioneringen tillämpa berörda förslag. Däremot vill det synas, som om manskapspensionen i högsta lönegraden lämpligen borde ungefär motsvara vad vi i sådant avseende föreslagit för månadslönnare av 3:e graden eller 750 kronor. För att komma i åtnjutande av detta pensionsbelopp bör fordras en tjänstetid av minst 30 år; vid mindre antal tjänstår bör pensionsbeloppet i förhållande därtill minskas; dock anse vi i likhet med 1912 års sakkunniga, att en tjänstetid av minst 20 år bör innehavas för att någon som helst pension skall erhållas. I övriga lönegrader böra pensionsbeloppen lämpligen avpassas i förhållande till vad sålunda föreslagits beträffande pensionen i högsta lönegraden.

I fråga om tjänstårsberäkningen gäller enligt 1879 års reglemente, att såsom tjänstår för pension må tillgodoräknas endast tjänstetid vid militär kår och lotsverket. Såsom framgår av nyare pensionslagar ävensom av senast fastställda pensionsbestämmelser för marinens daglönarkår har numera den uppfattningen gjort sig gällande, att en sådan begränsning av tjänstårsberäkningen för pension icke vidare bör bibehållas. På grund härav synes även nu ifrågasvarande manskap vid marinen böra i pensionshänseende få räkna sig till godo hela den tid, som tillbragts i statens tjänst, dock att för detta manskap liksom för militära tjänstinnehavare i allmänhet tjänstetid före fyllda 20 år icke må i detta avseende tillgodoräknas.

På grund av vad sålunda anförts och under erinran att, då manskap i lägsta lönegraden icke kan hava förvärvat rätt till fortfarande anställning och därför lämnar tjänsten långt före inträdd pensionsålder, någon pensionering av manskap i lägsta lönegraden icke kan komma i fråga, få vi föreslå, att manskap, som uppnått en levnadsålder av 50 år och tjänat staten i minst 20 år, må erhålla pension enligt följande grunder:

Pensionen utgör vid 20 års tjänst för manskap i första lönegraden 500 kronor, i andra lönegraden 400 kronor och i tredje lönegraden 350 kronor. För varje tjänstår utöver 20 ökas pensionsbeloppet för manskap i första lönegraden med 25 kronor, i andra lönegraden med 15 kronor och i tredje lönegraden med 10 kronor, dock att högsta pensionsbeloppet skall utgöra för manskap i första lönegraden 750 kronor, i andra lönegraden 550 kronor och i tredje lönegraden 450 kronor.

I övrigt böra bestämmelserna i 1879 års reglemente fortfarande bliva gällande, dock med det tillägg att den, som icke i fulla två år åtnjutit avlöning i den lönegrad, han vid avskedet innehar, erhåller den pension, som är bestämd för manskap i närmast lägre lönegrad.

Dessa grunder, vartill pensionsbestämmelserna för marinens daglönarkår utgjort förebild, synas oss vara att föredraga framför dem, som av 1912 års sakkunniga föreslagits. Nämnda sakkunnigas förslag ansluter sig väl i vissa avseenden närmare till de grunder, som vunnit tillämpning i flera nyare pensionslagar såsom exempelvis i den civila pensionslagen, och innebär bland annat, att pensionsbeloppet automatiskt förändras vid lönerogering; men då enligt vårt

förslag fråga är om pensioneringsgrunder att tillämpas endast under en övergångstid, hava vi ansett anledning föreligga att i huvudsak följa de grunder, som nu gälla för manskapspensioneringen och som tillämpats även vid senaste pensionsreglering för daglönare vid marinen. Då den siste av nuvarande manskapsgeneration avgått ur manskapsgraden, d. v. s. senast efter omkring 30 år men sannolikt mycket tidigare, skall nämligen efter genomförande av vårt förslag icke längre förekomma beviljande av pension åt marinens manskap, lika litet som någon pensionering av manskap vid armén förekommer.

Vid det förhållande att det övervägande flertalet av nu i tjänst varande manskap kan beräknas antingen bliva befördrat till underofficersgrad eller ock såsom obefordrat avskedat före uppnådd pensionsålder, är det antagligt att, sedan det i tjänst varande överåriga manskapet, enligt den i betänkandet lämnade uppgift utgörande ett antal av 51 man, avskedats med pension omedelbart eller åtminstone under den närmaste tiden efter det de nya bestämmelserna trätt i kraft, endast ett jämförelsevis litet antal kommer att på föreslaget sätt pensioneras.

De av oss föreslagna pensioneringsgrunderna böra enligt vårt förmenande komma till tillämpning endast på dem av nu i tjänst varande manskap, som underkasta sig att, efter uppnådd levnadsålder av 50 år, avgå ur tjänsten efter därom av vederbörande kårchef framställd anmodan. I annat fall bör rätten till pension fortfarande bedömas enligt nu gällande bestämmelser i 1879 års reglemente och kungörelsen den 13 augusti 1909 angående viss pensionsförhöjning.

Vid sådant förhållande skulle det ju kunna ifrågasättas, om icke en var av manskapet borde inom viss kortare tid efter de nya bestämmelsernas ikraftträdande avfordras förklaring, huruvida han vore villig underkasta sig berörda villkor för åtnjutande av förbättrad pensionering. Då emellertid av det till över 5,000 man uppgående manskapet endast ett ringa fåtal kan antagas komma att kvarstå i manskapskåren till uppnådd pensionsålder, har det synts oss mera lämpligt, att avgörandet för en var kvarstående förlägges till den tidpunkt, då han uppnår pensionsåldern, 50 år; varvid han skulle, för att få tillgodonjuta pensionsförbättringen, förklara sig beredd att avgå ur tjänsten efter vederbörande kårchefs anmodan. I händelse att brist på manskap då på grund av vakanser gör sig gällande, kan kårchefen medgiva anstånd med avsked för tjänstdugligt manskap; och en sådan anordning giver också tillfälle för kårchefen att låta det tjänstdugliga manskap, som vid bestämmelsernas ikraftträdande redan uppnått eller står nära uppnåendet av 50 år, kvarstå för att, om vederbörande finnes därtill lämplig, befordras till den nya underofficersgraden eller å ny månadslönarstat.

Av det anförda framgår, att, medan 1912 års sakkunniga föreslogo, att för dem, som behövdes i vissa manskapsbefattningar vid marinen, vilka krävde mera erfarenhet och omdömesmognad, och därför kvarhöllos i tjänst till mera framskriden ålder, skulle anordnas en förbättrad manskapspensionering under förutsättning dock att den för visst manskap gällande rätten till fortfarande anställning skulle begränsas genom stadgande av skyldighet att avgå ur tjänst vid uppnådd levnadsålder av 50 år, vårt förslag däremot innebär, att pensioneringen för innehavarna av berörda befattningar skall ordnas på det sätt, att befattningarna överflyttas till underofficers grad eller månadslönarstat med därav

följande delaktighet i flottans pensionskassa och att i sammanhang därmed manskapets rätt till fortfarande anställning upphäves, varav i sin ordning följer, att någon pensionering av manskap vid marinen i framtiden icke skall förekomma. Endast under övergångstiden eller alltså blott för nuvarande manskapsgeneration skall enligt vårt förslag anordnas en förbättrad manskapspensionering.

Upphävandet av rätten till fortfarande anställning är föranledd därav att, sedan innehavarna av ovanberörda befattningar bortflyttats från manskapskåren, något behov icke längre föreligger för marinen att söka kvarhålla någon i nämnda kär längre än som behöves för att förekomma vakanser i vanliga manskapssysslor. Det blir alltså uteslutande marinens behov, som efter vederbörande befäls beprövande blir avgörande för kvarstående i tjänst. Det skulle möjligen kunna invändas, att borttagandet av rätten till fortfarande anställning kunde menligt inverka på rekrytering och rekapitulation. En sådan påföljd torde dock enligt vår uppfattning icke vara att befara eller torde i allt fall mer än uppvägas — förutom genom införande av avskedspremier och beredande av civilanställning — framförallt av den förbättrade utsikten till befordran till underofficer eller vederlike, som vårt förslag medför, särskilt i betraktande av, att härigenom skulle yppas tillfälle även för den, som icke kunnat fylla fordringarna för befordran till underofficer, att likväl såsom månadslönare av 3:e graden bliva underofficers vederlike.

Vad därefter vidkommer frågan om höjning av redan utgående pensioner till förutvarande stammanskap vid marinen äro vi i likhet med 1912 års sakkunniga av den mening, att, då pensionerat indelt manskap vid flottan, liksom pensionerat manskap vid armén, redan erhållit pensionsförhöjning på sätt nämnda sakkunniga närmare omförmålt, någon pensionsförhöjning billigtvis bör tilldelas även övrigt förutvarande manskap vid marinen, som på grund av uppnådd levnads- och tjänstålder erhållit pension enligt 1879 års reglemente. Mot vad 1912 års sakkunniga i sådant avseende föreslagit, innefattande en pensionsförhöjning med 200 kronor till en var av dessa pensionärer, till antalet 8, hava vi icke annat att erinra, än att sådan förhöjning synes böra beviljas såsom tillfälligt understöd och att därför jämväl i detta fall synes, såsom skett vid dylik förhöjning åt vissa andra grupper av pensionärer, exempelvis f. d. daglönare vid marinen och f. d. befattningshavare vid lotsverket, böra uppställas det villkor för åtnjutande av pensionsförhöjningen, att vederbörande styrker sig vara i behövande omständigheter.

Beträffande övriga pensionärer, som tillhört marinens nu ifrågavarande manskap, d. v. s. sådana, vilka för liden skada i tjänsten pensionerats enligt bestämmelserna i 1879 års reglemente, hava 1912 års sakkunniga — med för målan att pensionerna i detta fall i allmänhet kunde anses vara ungefär lika stora som de livräntor, vilka skulle hava utgått om skadan bedömts enligt nu i sådant avseende gällande föreskrifter, meddelade i 1909 års förordning angående ersättning i anledning av kroppsskada ådragen under militärtjänstgöring — ansett sig av sådan anledning icke kunna förorda någon allmän förhöjning av dessa pensioner, men föreslagit, att sådan pension skulle efter av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall verkställd prövning av behovet och dess sammanhang med den ådragna skadan kunna höjas, dock ej till högre belopp än

som skulle hava utgått jämlikt nyssnämnda förordning. I detta avseende har dock av direktionen över flottans pensionskassa framhållits, att förhöjning av utgående pensioner åt marinsoldater och båtsmän, daglönare och befattningshavare vid lotsverket medgivits även i fall, där pensionen beviljats på grund av ådragen skada i tjänsten, samt att det därför måste anses följdriktigt, att jämväl det marinens manskap och de skeppsgossar, som för liden skada pensionerats, erhålla dylik pensionsförhöjning. Vad sålunda av nämnda direktion erinrats synes oss vara värt beaktande; men å andra sidan kunna vi icke undgå att i likhet med 1912 års sakkunniga finna betänkligt att åtminstone i någon mera avsevärd mån höja dessa pensioner utöver vad som enligt 1909 års förordning skulle hava under liknande förhållanden utgått såsom livränta. För vår del skulle vi vilja förorda en medelväg, i det att vi föreslå, att nu ifrågavarande pensionärer, vilka med inräknande av de i en bilaga till direktionens skrivelse upptagna skadade skeppsgossarna utgöra 58 man, måtte i händelse av styrkt behov av understöd erhålla en var 100 kronor, med rätt därjämte för Kungl. Maj:t att, på sätt 1912 års sakkunniga föreslagit, efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall på ansökning medgiva ytterligare understöd, dock att sammanlagda beloppet av pension och understöden ej må överstiga vad som enligt 1909 års förordning skulle hava tillkommit vederbörande såsom livränta.

Mot de sakkunnigas förslag, att såsom begravningshjälp efter marinens pensionerade manskap skall utgå ett belopp av 75 kronor, synes oss icke vara något att erinra. Då nu gällande föreskrift om begravningshjälpens belopp är meddelad i 1879 års reglemente, torde det nya stadgandet därom böra sammanföras med de nya pensionsbestämmelserna.

Vad därefter beträffar kostnaderna för genomförande av de förslag, som av oss framstälts, torde först böra framhållas, att sammanlagda avlöningsförmånerna för de befattningar till ett antal av tillhopa 219, vilka skulle uppföras i den nya underofficersgraden och å de nya månadslönarstaterna, belöpa sig till omkring 375,000 kronor, under det att avlöningsförmånerna för motsvarande antal manskapsbefattningar tillhopa uppgå till omkring 360,000 kronor. Merkostnaden skulle alltså utgöra skillnaden mellan nämnda belopp eller omkring 15,000 kronor.

Pensioneringen av nyssnämnda befattningars innehavare skulle enligt 1912 års sakkunnigas förslag ske genom den av dem föreslagna manskaps pensioneringen, därvid pensionsåldern skulle fastställas till 50 år och pensionsbeloppet vid 30 tjänstår utgöra 840 kronor i den lönegrad, där flertalet av det avgående pensionsberättigade manskapet skulle befinna sig. Enligt vårt förslag däremot skola nu ifrågavarande befattningshavare pensioneras såsom delägare i flottans pensionskassa i egenskap av underofficerare eller månadslönnare; pensionsåldern är satt till lägst 55 år, men torde för många av dem bliva avsevärt högre; pensionsbeloppet är visserligen för de få månadslönnarna av 1:a graden icke obetydligt högre än det högsta av nämnda sakkunniga föreslagna pensionsbeloppet, men i flertalet fall däremot något lägre; vartill kommer, att befattningshavarna själva skola med egna avgifter bidra till sin pensionering. Med stor visshet kan därför antagas, att pensioneringen av denna

personal enligt vårt förslag icke skall draga större kostnad än enligt 1912 års sakkunnigas förslag utan sannolikt medföra en jämförelsevis icke obetydlig kostnadsminskning. Kostnaden för pensioneringen av nu ifrågavarande personal kommer i sinom tid att framträda såsom ökad utgift å anslaget till pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar.

Jämväl beträffande pensioneringen av nu i tjänst varande manskap lär vår vårt förslag med hänsyn till dess lägre pensionsbelopp för de lönegrader, där pensionering mest torde förekomma, kunna beräknas medföra lägre kostnad än 1912 års sakkunnigas förslag. Därest allt manskap, som vid 1918 års början redan uppnått 50 års ålder, skulle omedelbart pensioneras efter de av oss föreslagna grunderna, skulle enligt verkställd beräkning den ökade kostnaden för första året uppgå till högst 22,735 kronor. Denna kostnad, vars storlek i väsentlig mån beror på den omedelbart inträdande pensioneringen av ett stort antal överåriga, torde efter all sannolikhet icke behöva i framtiden ökas utan kommer att småningom minska för att alldeles upphöra, sedan den nuvarande manskapsgenerationens längst kvarlevande pensionär gått bort. Kostnadsökningen i anledning av begravningshjälpens höjning beräknas av 1912 års sakkunniga till 300 kronor om året.

Kostnaden för de tillfälliga understöden åt pensionerat manskap kan beräknas till 1,600 kronor i fråga om dem, som pensionerats på grund av uppnådd levnads- och tjänstålder, och skulle, om alla övriga av dessa pensionärer uppfylla villkoren för åtnjutande av sådant understöd å 100 kronor, ökas med 5,800 kronor. Då emellertid, såsom av den i 1912 års sakkunnigas betänkande intagna tabellen rörande sistnämnda pensionärer framgår, åtskilliga av dessa synas befinna sig i sådan ekonomisk ställning, att behov av understöd icke föreligger, är det antagligt, att ett belopp av förslagsvis 5,000 kronor skall visa sig vara fullt tillräckligt att täcka den verkliga utgiften.

Endast den del av kostnadsökningen, beräknad till 23,000 kronor, som uppkommer genom pensionering enligt de föreslagna bestämmelserna av nu i tjänst varande manskap samt genom förhöjning av begravningshjälpen, torde böra föranleda höjning av det ordinarie förslagsanslaget till pensionering av flottans gemenskap. För täckande av de övriga med vårt förslags genomförande förenade pensionskostnader synes böra äskas ett särskilt förslagsanslag å extra stat under riksstatens tionde huvudtitel till beräknat belopp av 5,000 kronor, att användas till tillfälligt understöd åt f. d. stammanskap vid marinen (utom båtsmän) och åt skeppsgossar.

Slutligen få vi beträffande frågan om en ny underofficersgrad och nya månadslönarstater framhålla, att, ehuru vår utredning och våra förslag i dessa avseenden väsentligen äro byggda på uppgifter, som av marinstaben ställts till vårt förfogande, nämnda fråga emellertid med hänsyn till sin beskaffenhet icke synes kunna till avgörande upptagas, innan yttranden däröver avgivits av marinens myndigheter. En ingående kännedom om förhållandena inom såväl marinens underofficerskårer som sjömanskåren respektive kustartilleriets manskapskår erfordras nämligen för att närmare utforma detaljerna av den nya organisationen ävensom uppgöra förslag till de ändringar i eller tillägg till gällande reglementen och stater, som kunna anses erforderliga. Av denna

anledning och då härtill kommer, att rörande de anslag å femte huvudtiteln i riksstaten, vilka skulle röna inverkan av genomförande av förslagen att från manskapskåren till en ny underofficersgrad och nya månadslönarstater överföra vissa befattningar, framställning av Kungl. Maj:t gjorts till nu församlade riksdag utan att därvid förbehåll framställts att sedermera under riksdagens lopp få vidtaga jämkningar, kunna våra förslag i dessa delar måhända befinnas icke böra föreläggas denna riksdag. Enligt vårt förmenande skulle ett uppskov till 1918 års riksdag i fråga om nyss berörda delar av våra förslag icke innebära någon avsevärd olägenhet, utan fasthellre, därest till dess kunde tagas i övervägande, huruvida icke den föreslagna nya underofficersgraden lämpligen borde i betydlig mån vidgas för att i sig upptaga ytterligare en del av underofficerskorpralerna, medföra den fördelen, att frågan i hela dess vidd sålunda kunde föreläggas 1918 års riksdag.

Däremot hålla vi före, att, utan hinder av sådant uppskov med nyss nämnda delar av våra förslag, övriga av oss framlagda förslag utan olägenhet kunna och, med hänsyn till önskvärheten av pensionsförbättringens snara tillämpning, jämväl böra föreläggas årets riksdag.

I avgivet utlåtande i detta ärende, såvitt det innefattar förslag att rätten till fortfarande anställning för visst manskap vid marinen må upphävas i fråga om det manskap, som efter ingången av år 1918 vinner anställning vid marinen, har chefen för marinstaben förklarat sig icke hava något att erinra mot detta förslag.

*Marinstabs-
chefen.*

Då jag efter denna redogörelse för vad i ärendet förekommit nu anhåller att för egen del få yttra mig i föreliggande fråga, tillåter jag mig först erinra därom, att 1879 års pensionsreglemente ursprungligen gällde för flottans hela manskap, såväl det indelta eller båtsmännen som det övriga manskapet, för daglönarna vid flottans stationer och varv samt för lotsverkets gemenskap, ävensom att, sedan kustartilleriet år 1901 tillkommit, reglementets bestämmelser förklarats gälla även dettas manskap. Såväl båtsmännen som daglönarna och lotsverkets gemenskap hava emellertid sedermera fått sin pensionering förbättrad. I fråga om båtsmännen gäller sedan början av 1915 en förbättrad pensionering med pensionsbelopp å högst 200 kronor; härvid torde dock böra framhållas, att den tjänstgöring under i medeltal fyra månader om året, som detta manskap enligt bestämmelserna fullgjort, icke ansetts berättiga detsamma till pension i vanlig mening eller alltså till belopp tillräckligt att täcka levnadsbehoven utan endast till ett understödsbidrag för att utestänga nöden på ålderdomen. För daglönarna har pensionsförbättring beviljats senast år 1910, varvid pensionen bestämdes för förman och sjukvaktare till lägst 400 kronor och högst 625 kronor samt för annan

*Departement-
chefen.*

daglönare till lägst 300 kronor och högst 450 kronor. Vad slutligen beträffar lotsverkets gemenskap, som redan år 1888 erhöll en avsevärd pensionsförhöjning genom bidrag från lotsverkets medel, gäller numera efter ingången av år 1915, att pensioneringen sker enligt bestämmelserna i den civila pensionslagen och efter pensionsunderlag, fastställda i de från samma tid gällande nya lönestaterna för lotsverket. Exempelvis är hel pension för mästerlots efter avgång vid uppnådd ålder av 60 år i vanliga fall bestämd till 1,100 kronor.

För samtliga de grupper av marinens och lotsverkets personal, å vilka 1879 års reglemente ursprungligen ägde tillämpning, har en avsevärd pensionsförbättring således medgivits med undantag endast för manskapet vid flottans sjömanskår (utom båtsmän) och vid kustartilleriet eller den personal, vilken såsom 1917 års sakkunniga framhållit lämpligen bör benämnas marinens stammanskap. Den enda förhöjning i pensionsbeloppen, som vidtagits för denna personal, utgöres av det tillägg å 25 kronor, som från och med år 1910 beviljats att utgå till visst manskap, vars pension enligt reglementet icke uppgår till högre belopp än 180 kronor, dock att pensionen och tillägget tillsammans ej må överstiga 200 kronor. Såsom förut framhållits är 240 kronor det högsta pensionsbelopp, som enligt nu gällande bestämmelser kan tillkomma någon tillhörande detta manskap.

De pensionsbelopp, som alltså tillkomma ifrågavarande manskap, måste såsom allmänt erkännes anses alldeles för små, då de icke ens förslå till nödortfugt livsuppehälle. Otillräckligheten framträder tydligt vid betraktande därav, att detta manskap i olikhet mot båtsmännen måste med hänsyn såväl till tjänstgöringens omfattning och art som till kravet på utbildning och de anspråk, som i övrigt ställas på detsamma, anses vara förtjänt att vid avgång efter långvarig tjänst komma i åtnjutande av verkliga pensioner, tillräckliga att täcka kostnaderna för livsuppehållet. Anledningen till att någon pensionsförbättring för ifrågavarande manskap hittills icke genomförts ligger visserligen i någon mån däri, att, då flertalet av manskapet antingen befordras till underofficers grad eller ock avgår vid tidig ålder såsom obefordrat, pensionering endast i ringa omfattning förekommit, men torde dock huvudsakligen vara att söka i den omständigheten, att någon skyldighet att avgå ur tjänst vid viss ålder icke varit för detta manskap stadgad, utan detsamma fasthellre i stor utsträckning äger rätt till fortfarande anställning. Underofficerskorpral och den, som fullgjort villkoren för befordran till underofficerskorpral, kan därför endast vid kassationsmönstring på grund av sjukdom eller såsom utstraffad entledigas ur

tjänsten. På grund härav kvarstå i tjänst åtskilliga åldringar, som endast i ringa mån förmå uträtta något verkligt arbete. Å andra sidan måste medgivas, att även andra åldringar, som kunnat avskedas, dock fått kvarstå. Myndigheternas förfarande i detta avseende synes mig emellertid förklarligt, då avskedandet skulle hava försatt detta i tjänsten grånade manskap i verkligt nödläge på ålderdomen. I allmänhet har manskapet alltså hittills kunnat kvarstå under sin återstående livstid. Detta förhållande, som innebär, att en del av manskapsbefattningarna i de högre lönegraderna upptagas av mindre arbetsdugliga åldringar till men för befordringsutsikterna inom kåren, har framkallat kravet på fastställande av en bestämd avgångsålder såsom förutsättning för en pensionsförbättring.

Av min föregående redogörelse framgår, att två olika förslag föreligga till lösande av denna pensioneringsfråga. 1912 års sakkunniga föreslogo, att den för visst manskap gällande rätten till fortsatt anställning skulle så begränsas, att skyldighet att avgå skulle inträda vid uppnådda 50 levnadsår, samt att i sammanhang därmed skulle fastställas nya grunder för manskapspensioneringen att gälla icke blott för nu i tjänst varande manskap utan även allt framgent. Det andra förslaget, framställt av statskontoret och närmare utvecklat av 1917 års sakkunniga, går ut på: att rätten till fortfarande anställning borttages för framtiden; att de nuvarande manskapsbefattningar, där marinen behöver äldre beprövat folk, överflyttas till en ny lägre underofficersgrad eller nya månadslönarstater med delaktighet i flottans pensionskassa; samt att, då genom dessa anordningar någon manskapspensionering icke i framtiden skulle bliva erforderlig, en förbättrad pensionering anordnas endast för nuvarande manskapsgeneration.

Till förmån för det senare förslaget föreligga enligt min mening goda skäl. Därigenom skulle marinen i framtiden undgå att hava en särskild manskapspensionering och i detta avseende alltså intaga samma ställning som armén; och genom att till lägre underofficersgrad eller månadslönarstat överflytta de befattningar, för vilkas innehavare pensionering måste anordnas, vinnes för dessa befattningars innehavare delaktighet i flottans pensionskassa med därav följande pensionering icke blott av dem själva utan även av deras efterlämnade änkor och barn. Då härtill kommer, att från organisationens synpunkt icke lär vara något att erinra mot berörda överflyttning, utan fasthellre kan anses, att ifrågasvarande befattningar därigenom komma att intaga en önskvärd ställning och komma på sin rätta plats i organisationen, vilket med avseende å befattningarnas beskaffenhet särskilt gäller de föreslagna nya månads-

lönarstaterna, synes mig frågan kunna lösas på det sätt, som 1917 års sakkunniga föreslagit.

Beträffande de närmare detaljerna av denna organisationsförändring anser jag mig för närvarande sakna anledning att yttra mig därom, då såsom ock av dessa sakkunniga framhållits förslaget ytterligare utformning kräver utredning och förslag från marinens myndigheter. Ärendet torde i denna del för sådant ändamål få överlämnas till berörda myndigheter och till direktionen över flottans pensionskassa, varvid jämväl torde böra tagas i övervägande, huruvida icke, på sätt av 1917 års sakkunniga framhållits såsom önskvärt, ytterligare någon del av underofficerskorpralsbefattningarna bör överflyttas till den nya lägre underofficersgraden. Det är emellertid min förhoppning, att förslag i ämnet må kunna föreläggas 1918 års riksdag.

Utan hinder av sådant uppskov med nu berörda del av ärendet synes mig frågan i övrigt böra föreläggas den nu församlade riksdagen, särskilt i syfte att snarast möjligt må kunna ur manskapskåren utmönstras personal, som icke längre är tjänstduglig.

I likhet med 1917 års sakkunniga anser jag därvid, att vad nu finnes stadgat om rätt till fortfarande anställning för visst manskap bör upphävas i fråga om manskap, som antages i tjänst efter ingången av år 1918. Om upphävandet av nämnda rätt, som grundar sig på reglementsbestämmelse, läser dock beslut böra fattas först sedan frågan om nya pensioneringsgrunder behandlats av riksdagen, men upphävandet bör göras till förutsättning för tillämpning av dessa grunder.

Sedan de befattningar, där marinen behöver äldre beprövad personal, bortflyttats från manskapskåren samt rätten för visst manskap till fortfarande anställning upphört, kommer icke längre att finnas anledning att i manskapskåren kvarhålla någon så länge, att pensionering kan ifrågakomma. Endast för nuvarande manskapsgeneration, vilken antingen redan förvärvat dylik rätt eller i allt fall antagits i tjänst med utsikt att under vissa villkor kunna förvärva sådan rätt, behöves alltså förbättrad pensionering.

Beträffande grunderna för denna pensionering äro meningarna i viss mån delade. 1912 års sakkunniga vilja anordna pensioneringen med förebild från nyare pensionslagar och avpassa pensionsbeloppen efter pensionsunderlag, som icke äro i pensioneringsgrunderna till siffran bestämda utan utgöra summan av lön, lönetillägg och inkvarteringsersättning, sådana dessa förmåner äro bestämda enligt den stat, som gäller vid avgången ur tjänsten. Förutom vad 1917 års sakkunniga erinrat i fråga om detta förslag, vill jag framhålla, att detsamma icke synes kunna

godkännas utan att därvid tillika upptages den i nyare pensionslagar fastställda principen, att befattningshavaren skall med egna avgifter bidra till sin pensionering. I detta fall skulle emellertid upptagande av sådana avgifter stöta på stora praktiska svårigheter, då det här gäller en kår på över 5,000 man, av vilka dock endast en försvinnande liten del skulle kunna genom pension få någon valuta för sina avgifter. Härtill kommer, att sådana avgifter icke gärna kunna införas annat än i sammanhang med lönereglering. På grund av dessa omständigheter och då de pensioneringsgrunder, varom nu är fråga, äro avsedda att tillämpas endast å nuvarande manskapsgeneration, vill det synas mig, som om, oaktat 1912 års sakkunnigas förslag i pensionstekniskt avseende äger vissa företräden, det av 1917 års sakkunniga framlagda förslaget till pensioneringsgrunder, som i huvudsak utom i fråga om beloppen överensstämmer med vad som sedan år 1910 i sådant avseende gäller för marinens daglönare, under förhanden varande förhållanden är att föredraga.

Jag anser mig alltså kunna förorda det pensioneringssystem, som av 1917 års sakkunniga föreslagits, och har mot de föreslagna bestämmelserna icke annat att erinra än att det pensionsbelopp, som enligt förslaget skulle tillkomma manskap i första lönegraden efter minst 30 tjänstår eller 750 kronor, förefaller väl högt i jämförelse med ej mindre det pensionsbelopp av 780 kronor, som tillkommer sergeant av 2:a klass vid armén, än även vad som enligt dessa sakkunnigas eget förslag skulle tillkomma befattningshavare i den nya underofficersgraden vid marinen eller 792 kronor. I båda dessa fall krävas icke obetydliga avgifter till pensioneringen från befattningshavaren själv. Det vill av sådan anledning synas mig, som om pensionsbeloppet för marinens manskap i första lönegraden väl bör, såsom de sakkunniga föreslagit, efter 20 tjänstår utgöra 500 kronor, men ökningen för vart år därutöver inskränkas från 25 kronor till 20 kronor och pensionen sålunda högst uppgå till 700 kronor efter minst 30 tjänstår.

Såväl i fråga om tjänstårsberäkningen som beträffande pensionsbestämmelserna i övrigt ansluter jag mig till vad 1917 års sakkunniga föreslagit. De delar av 1879 års reglemente, vilka fortfarande skulle jämte de nya bestämmelserna bliva gällande, innefatta stadganden rörande pensioneringens handhavande genom direktionen över flottans pensionskassa, ansökning om pension, förlust av pensionsrätt och av redan innehavande pension m. fl. dylika föreskrifter. Ej heller synes vara något att erinra mot förslaget, att de nya bestämmelserna skola komma till tillämpning, i den mån nu i tjänst varande manskap, efter uppnådd

ålder av 50 år, underkastar sig att avgå efter vederbörande kårchefs därom framställda anmodan, men att i annat fall pensionsrätten skall bedömas efter nu gällande bestämmelser, d. v. s. 1879 års reglemente och kungörelsen den 13 augusti 1909 angående viss förhöjning av pensionsbeloppen.

Vidkommande därefter frågan om förbättring av redan utgående pensioner till förutvarande manskap vid marinen utom båtsmännen anser jag i likhet med 1917 års sakkunniga, att denna förbättring bör med hänsyn därtill, att det från principiell synpunkt måste anses betänkligt att höja redan utgående pensioner, beredas endast i form av tillfälligt understöd åt den, som styrker sig vara i behövande omständigheter. Mot förslaget att såsom understöd under nämnda villkor anvisa 200 kronor till envar av de till ett antal av 8 uppgående pensionärer, som erhållit pension på grund av uppnådd levnads- och tjänstålder, synes mig intet vara att erinra. För en pensionär skulle pension och understöd tillsammans uppgå till 400 kronor, för fyra pensionärer till 345 kronor och för övriga till 305 kronor.

Vad beträffar dylikt understöd åt manskap och skeppsgossar, vilka erhållit pension för skada eller sjukdom under tjänstutövning, finner jag i likhet med 1912 års sakkunniga betänkligt, att genom beviljande av sådant understöd höja ersättningen för dessa skadade utöver vad manskap under liknande förhållanden nu kan bekomma i livränta enligt 1909 års förordning angående ersättning i anledning av kroppsskada ådragen under militärtjänstgöring. Jag anser mig därför böra förorda 1912 års sakkunnigas förslag i denna del och tillstyrker alltså, att understöd åt sådan pensionstagare må på därom gjord ansöknings beviljas endast efter i varje fall verkställd prövning av behovet och dess sammanhang med den ådragna skadan eller sjukdomen samt med iakttagande att pension och understöd tillsammans icke må överstiga det belopp, som skolat utgå såsom livränta vid tillämpning av 1909 års förordning. Mot vad 1912 års sakkunniga i detta avseende föreslagit har jag därför icke annat att erinra än att det synes mig, som om nämnda prövning och beviljandet av understöd skulle i dessa som i övriga fall kunna anförtros åt direktionen över flottans pensionskassa, som därvid givetvis skulle vara oförhindrad att för utrönande av det livräntebelopp, som skulle hava utgått vid tillämpning av nämnda förordning, anlita biträde av riksförsäkringsanstalten.

Den föreslagna förhöjningen av begravningshjälpen till 75 kronor synes mig icke kunna giva anledning till erinran. Till stärbhus efter manskap, som avlidit under anställningstiden, utgår för närvarande så-

som begravningshjälp ett belopp av 75 kronor i fall, där ej begravningen ombesörjes och kostnaderna bestridas av marinens myndigheter; och enligt 1909 års förenämnda förordning utgår enahanda belopp såsom begravningshjälp till stärbhus efter manskap, som avlidit till följd av skada ådragen under militärtjänstgöring.

Vad slutligen beträffar kostnaderna för den förbättrade pensioneringen synes vad 1917 års sakkunniga i sådant avseende föreslagit kunna tagas till utgångspunkt för beräkningen. Då emellertid den av mig förordade sänkning av pensionsbelopp, som av nämnda sakkunniga föreslagits för manskap i första lönegraden, föranleder en kostnadsminskning av omkring 1,000 kronor, synes höjningen av förslagsanslaget till pensionering av flottans gemenskap kunna begränsas till 22,000 kronor; varjämte med hänsyn till vad jag förordat i fråga om understöd åt pensionärer, som erhållit pension på grund av skada eller sjukdom under tjänstutövning, ett förslagsanslag å 3,000 kronor synes mig tillräckligt för bestridande av utgifterna för tillfälligt understöd åt f. d. stammanskap vid marinen (utom båtsmän) och åt skeppsgossar.

På grund av vad jag anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels — under förutsättning att vad nu finnes stadgat om rätt till fortfarande anställning för visst manskap vid marinen upphäves i fråga om det manskap, som efter ingången av år 1918 vinner anställning vid marinen — godkänna följande grunder för pensionering av manskapet vid flottans sjömanskår utom båtsmän samt vid kustartilleriet (marinens stammanskap), nämligen:

1.

För rätt att komma i åtnjutande av pension erfordras att hava tjänat staten under minst 20 år och uppnått en levnadsålder av 50 år.

2.

Pensionsbeloppet bestämmes efter tjänstetidens längd och utgör vid en tjänstetid av 20 år för manskap i första lönegraden 500 kronor, för manskap i andra lönegraden 400 kronor och för manskap i tredje lönegraden 350 kronor. För varje fullt tjänstår utöver 20 höjes pensionsbeloppet för manskap i första lönegraden med 20 kronor, i andra lönegraden med 15 kronor och i tredje lönegraden med 10 kronor; dock skall högsta pensionsbeloppet utgöra för manskap i första lönegraden 700 kronor, i andra lönegraden 550 kronor och i tredje lönegraden 450 kronor.

3.

Manskap, som icke i fulla två år åtnjutit avlöning i den lönegrad, som vid avskedet innehaves, erhåller den pension, som tillkommer manskap i närmast lägre lönegrad.

4.

Vad i föregående punkter är stadgat skall äga tillämpning å manskap, som vid utgången av år 1917 innehar anställning vid marinen, i den mån detsamma antingen, om 50 års ålder vid nämnda tidpunkt redan uppnåtts, inom tre månader därefter förklarar sig villigt att efter anmodan av vederbörande kårchef från tjänsten avgå, eller i annat fall senast vid uppnåendet av nämnda levnadsålder avgiver dylik förklaring; skolande i fråga om pensionering av manskap, som icke inom sålunda föreskriven tid avgiver dylik förklaring, fortfarande lända till efterrättelse vad som finnes stadgat i reglementet för pensionering av flottans och lotsverkets gemenskap den 31 oktober 1879 samt kungörelsen den 13 augusti 1909 angående förhöjning i pensioner, som från flottans pensionskassa utgå till avskedad manskap.

5.

Såsom begravningshjälp efter avliden pensionstagare äger stärbuset bekomma ett belopp av 75 kronor.

6.

Reglementet för pensionering av flottans och lotsverkets gemenskap den 31 oktober 1879 skall, med undantag av §§ 1, 2, 3, 5 mom. 3, § 9, i vad samma paragraf handlar om begravningshjälpens belopp, § 12, i vad samma paragraf handlar om skada, samt §§ 15 och 23, fortfarande lända till efterrättelse vid pensionering av det till pension enligt dessa bestämmelser berättigade manskap.

7.

Dessa bestämmelser träda i kraft den 1 januari 1918;

dels, för bestridande av de ökade kostnader, som föranledas av de nya pensionsbestämmelserna och förhöjningen av begravningshjälpens

belopp, höja det å ordinarie stat under riksstatens tionde huvudtitel uppförda förslagsanslaget till pensionering av flottans gemenskap, nu 251,300 kronor, med 22,000 kronor till 273,300 kronor;

dels ock å extra stat under riksstatens tionde huvudtitel för år 1918 anvisa ett förslagsanslag å 3,000 kronor att användas för utdelande av tillfälliga understöd åt f. d. stammanskap vid marinen (utom båtsmän) och skeppsgossar, vilka pensionerats enligt reglementet för pensionering av flottans och lotsverkets gemenskap den 31 oktober 1879, under villkor

att understöd ej må tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter,

att understöd till manskap, som erhållit pension på grund av uppnådd levnads- och tjänstålder, skall utgå med 200 kronor, samt

att understöd till manskap och skeppsgossar, som erhållit pension på grund av skada eller sjukdom, ådragen under tjänstutövning, må på därom gjord ansökning och efter i varje särskilt fall verkställd prövning av behovet och dess sammanhang med den ådragna skadan eller sjukdomen beviljas, med iakttagande att pensionen och understödet icke må tillsammans överstiga det belopp, som skolat utgå såsom livränta vid tillämpning av förordningen den 18 juni 1909 angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle nådig proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, till riksdagen avlätas.

Ur protokollet:

W. G. Stiernstedt.